

PARİS LOUVRE MÜZE DEPOSUNDA BULUNAN 27 ADET İZNIK ÇİNİ KAROSUNA DAİR BİR ARAŞTIRMA

AZADE AKAR¹

Geliş Tarihi: 20.02.2023 Kabul Tarihi: 24.02.2023

ÖZ

Kütüphane 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı'nın ekonomik ve idari problemlerinin hat safhaya varması, sarayın sanat değerlerine pek kıymet vermemesi ne sebep olmuştur. Sultanların ve idarecilerin izinleri ile İstanbul'dan ve Anadolu'dan Avrupa'ya akın akın arkeolojik ve Osmanlı eserlerimiz yolcu edilmiştir. Bu yazıda, II. Sultan Selim Türbesi (H. 984-1577) yazı kuşakları Bakara Suresi 255-258. ayetler arasında kopartılan desenli çiniler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çini, Louvre Müzesi, İznik Çini

ABSTRACT

A SURVEY OF 27 IZNIK TILES IN THE STORAGE OF THE LOUVRE MUSEUM PARIS

Manuscripts In the second half of the 19th century, the economic and administrative problems of the Ottoman Empire reached their peak, causing the palace to ignore its artistic treasures. With the permission of the Sultans and the palace administrators, archaeological finds and Ottoman artifacts were removed from Istanbul and Anatolia and ended up in Europe. This article's focus is on the partially removed figurative tiles in Sultan Selim II's Tomb (H. 984-1577), on which the verses 255-258 of Surah al-Baqarah were written.

Keywords: Tiles, Louvre Museum, Iznik Tiles

¹ Tezhip Sanatçısı, ORCID: 0000-0002-2702-7807

Giriş

Yurt dışı müzelerinde bulunan İznik duvar çini ve evanilerini tetkik etmeden önce haklarında yazı ve mütalaalarda bulunmanın doğru olmadığı kanaatindeyim. Devrimizde dünya mirası kategorisine giren İznik çinileri imal edildikleri tarihten bu yana her zaman çok kıymet görmüştür. Bu sebeple devamlı olarak buldukları binalar yıkıldıkça veyahut yandıkça duvarlarından sökülüp başka ortamlara yerleştirilmişlerdir. Bazı İznik çinilerimizin üç, hatta dört defa yer değiştiğine şahit oluyoruz. İstanbul’da yer değiştirmeden otantik kalan İznik çinili binaların başında Kadırga’da Sokullu Camii gelir. 19. yüzyılda Avrupa’da başlayan “Türköri akımı” modası ile İznik çinileri, antika kategorisine girdiği zaman, klasik mimari eserlerimizde yağmalar ve hırsızlıklar da başlamıştır. Şu anda dünya müzelerinde binlerce çini ve evanimiz bulunmaktadır. Bu eserler müzelerde oldukça bakımlı ve temiz ortamlarda teşhir edilmektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı’nın ekonomik ve idari problemlerinin hat safhaya varmasının, sarayın sanat değerlerine pek kıymet vermemesine sebep olduğunu düşünmekteyim. Sultanların ve idarecilerin izinleri ile İstanbul’dan ve Anadolu’dan Avrupa’ya akın akın arkeolojik ve Osmanlı eserlerimiz yolcu edilmiştir. Bu yazıda üzerinde durduğumuz II. Sultan Selim Türbesi (H. 984-1577) yazı kuşakları Bakara Suresi 255-258. ayetler arasından koparılan desenli çiniler de bu yolculardandır (Görsel 1, Görsel 2). 1994 Ağustos ayında Paris Louvre Müzesi depolarını ziyaretim sırasında 11 rulo fotoğraf çektim. Bu fotoğrafların arasında beni en çok ilgilendiren Ayasofya Kütüphanesi ve Türbelerinden sökülen çiniler oldu.

Sultan II. Abdülhamid’in 1880-89 yılları arasında, Fransa’dan gelme Achat Alexis Sorlin-Dorigny isimli özel dışçisi çinilerimize çok meraklıymış (!). Dorigny, Sultan’dan aldığı özel izin ile Sultan Ahmed Camii depoları ve Ayasofya’daki çinileri sökmeye başlıyor. Hatta II. Sultan Selim Türbesi dış cephesinde bulunan çinileri kırık dökük olmalarından dolayı bunların düzeltilmeleri için göz boyama maksadıyla Avrupa’da tamirlerini teklif ederek, bir panoyu tamamen söküyor (Görsel 3, Görsel 4). 1889’da İstanbul’dan ay-

rılırken bütün söktüklerini ve topladıklarını Paris’e götürüyor. 1890-92 yıllarında bütün çinileri Louvre Müzesine devrediyor! Bugün Louvre Müzesinin İslam sanatları seksiyonunda baş döndürücü güzellikte olan çinilerimiz nefis bir şekilde sergilenmektedir.

Konumuz olan II. Sultan Selim Türbesinde, İznik çinisi yazı kuşaklarında bulunan 27 adet çini karolar hâlen müzenin depolarında bulunmaktadır (Görsel 5a-b, Görsel 6). 1994’te depoda 10 adedini tespit etmiştim. Ayrıca Louvre Müzesine bağlı fakat ayrı statüsü olan Les art Decorative bölümünde de 17 adet buldum (Çini karo ebatları genelde 24x20 cm.).

Netice olarak, II. Sultan Selim Türbesi çinileri, Doktor Doringy’nin yurt dışına çıkardığı karolar yüzünden eksik bırakılmıştır. 1995’te yazı kuşaklarındaki eksik çinilerin yerleri boş olarak duruyordu. 2001-2002 yıllarında Aziz Doğanay tarafından çekilen fotoğraflarda (Görsel 7, Görsel 8) yine kuşak yazılarında aynı eksiklikler mevcuttur (Doğanay, 2009, s. 318-319). 2004-2005 yıllarında II. Sultan Selim Türbesinde yapılan onarım çalışmalarında kuşak yazılarından koparılan eksik parçaların yerinde kalemişi tekniğinde yapıldığı bilinmektedir (Görsel 9, Görsel 10). Bugün çini kuşağında, öncesinde eksik olarak tespit edilen karoların taklit resimleri mevcuttur. Bu yazıda gerçek çinilerin Paris Louvre Müzesi depolarında olduğu gerçeğini vurgulamakta yarar olduğu düşüncesindeyim.

Akar, Azade; “Paris Louvre Müze Deposunda Bulunan 27 Adet İznik Çini Karosuna Dair Bir Araştırma”, *Lale Dergisi*, S.7, Ocak-Temmuz 2023, İstanbul, s.60-63

Kaynakça

Doğanay, A. (2009). Osmanlı tezyinatı: Klasik devir İstanbul hanedan türbeleri 1522-1604. İstanbul: Klasik Yayınları.

Görsel 1
II. Sultan Selim
Türbesi'nin
2001 yılında
kuşak yazıla-
rından fotoğraf

Görsel 2
II. Sultan Selim
Türbesi'nin
2001 yılında
kuşak yazıla-
rından fotoğraf

Görsel 3
II. Selim Tür-
besi revaktaki
sol panonun
sökülüp yerine
taklidinin yapı-
lıp getirilmesi

Görsel 4
II. Selim Türbe-
si revaktaki sağ
panonun özgün
mevcut hâli

Görsel 5-a
Paris Louvre
Müzesi depo-
larındaki II.
Sultan Selim
Türbesi çini
karolarının
fotoğrafı

Görsel 5-b
Paris Louvre
Müzesi depo-
larındaki II.
Sultan Selim
Türbesi çini
karolarının
fotoğrafı

Görsel 6
Paris Louvre
Müzesi depo-
larındaki II.
Sultan Selim
Türbesi çini-
karolarının
fotoğrafı

Görsel 7
II. Sultan Selim
Türbesi çini-
leri (Doğanay,
2009, s. 318)

Görsel 8
II. Sultan Selim
Türbesi çini-
leri (Doğanay,
2009, s. 319)

Görsel 9
II. Sultan Selim
Türbesi 2019
fotoğrafı

Görsel 8
II. Sultan Selim
Türbesi 2019
fotoğrafı